

मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य यांचे कार्यालय

निवडणूक तात्काळ

क्रमांक : एमसीसी-२०१९/ प्र.क्र.२३८/१९/३३

सामान्य प्रशासन विभाग,

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०००३२.

दिनांक :- १० मार्च, २०१९.

प्रति,

- १) विभागीय आयुक्त, (सर्व)
- २) जिल्हाधिकारी व जिल्हा निवडणूक अधिकारी, (सर्व)

विषय :- सार्वत्रिक लोकसभा निवडणूक-२०१९ साठी आदर्श आचार संहिता लागू झाल्यानंतर करावयाची कार्यवाही.

संदर्भ : १) निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र. ४३७/६/१/ECI /INST/FUNCT/ MCC/२०१९, दिनांक १०.०३.२०१९.

महोदय,

लोकसभा सार्वत्रिक निवडणूक - २०१९ च्या निवडणूकीचा कार्यक्रम भारत निवडणूक आयोगाने दिनांक १० मार्च, २०१९ च्या प्रसिध्दीपत्रकान्वये घोषित केला आहे. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :-

अ.क्र	तपशील	पहिला टप्पा	दुसरा टप्पा	तिसरा टप्पा	चौथा टप्पा
१	निवडणूकीची अधिसूचना प्रसिध्द करण्याचा दिनांक	दि. १८/०३/२०१९ (सोमवार)	दि. १९/०३/२०१९ (मंगळवार)	दि. २८/०३/२०१९ (गुरुवार)	दि. २/०४/२०१९ (मंगळवार)
२	नामनिर्देशन पत्रे सादर करण्याचा अंतिम दिनांक	दि. २५/०३/२०१९ (सोमवार)	दि. २६/०३/२०१९ (मंगळवार)	दि. ४/०४/२०१९ (गुरुवार)	दि. ९/०४/२०१९ (मंगळवार)
३.	नामनिर्देशन पत्राची छाननी	दि. २६/०३/२०१९ (मंगळवार)	दि. २७/०३/२०१९ (बुधवार)	दि. ५/०४/२०१९ (शुक्रवार)	दि. १०/०४/२०१९ (बुधवार)
४.	उमेदवारी अर्ज मागे घेण्याचा अंतिम दिनांक	दि. २८/०३/२०१९ (गुरुवार)	दि. २९/०३/२०१९ (शुक्रवार)	दि. ८/०४/२०१९ (सोमवार)	दि. १२/०४/२०१९ (शुक्रवार)
५.	मतदानाचा दिनांक	दि. ११/०४/२०१९ (गुरुवार)	दि. १८/०४/२०१९ (गुरुवार)	दि. २३/०४/२०१९ (मंगळवार)	दि. २९/०४/२०१९ (सोमवार)
६.	मतमोजणीचा दिनांक	दि. २३/०५/२०१९ (गुरुवार)			
७.	निवडणूक प्रक्रिया पूर्ण करण्याचा दिनांक	दि. २७/०५/२०१९ (सोमवार)			

२. या सार्वत्रिक निवडणूकीसाठी प्रस्तुत प्रसिध्दीपत्रकाच्या दिनांकापासून आदेश आचारसंहिता लागू झालेली आहे. सदर प्रसिध्दी पत्रकाची प्रत यासोबत पाठविण्यात येत आहे. भारत निवडणूक आयोगाच्या आचारसंहिते संदर्भातील Compendium of Instructions on Model Code of Conduct व Manual on Model Code of Conduct, वारंवार विचारले जाणारे प्रश्न (FAQ's), काय करावे व काय करू नये (DOs & DON'T's) आणि Expenditure Monitoring व Paid News संदर्भातील सर्व मार्गदर्शक सूचना व स्थायी आदेश लागू झालेले आहेत.

३. भारत निवडणूक आयोगाने उपरोक्त संदर्भाधिन दिनांक १० मार्च, २०१९ च्या पत्रान्वये लोकसभा सार्वत्रिक निवडणूक-२०१९ जाहिर झाल्यानंतर करावयाच्या कार्यवाही बाबत सविस्तर सूचना दिल्या आहेत :-

i. संपत्तीचे विद्रुपीकरण :-

अ. **शासकीय संपत्तीचे विद्रुपीकरण :-** यामध्ये सर्व शासकीय कार्यालये आणि कॅम्पस मधील सर्व कार्यालयीन इमारती यांचा समावेश होतो. शासकीय संपत्तीच्या भिंतीवरील लेखन, पोस्टर्स/पेपर्स किंवा कटआऊट/होर्डिंग्स /बॅनर्स/झेंडे इत्यादी निवडणूका जाहीर झाल्यानंतर २४ तासांमध्ये काढून टाकण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही करण्यात यावी.

आ. **शासकीय संपत्तीचे विद्रुपीकरण व सार्वजनिक जागेचा गैरवापर :-** यामध्ये सार्वजनिक संपत्तीच्या भिंतीवरील लेखन, पोस्टर्स/पेपर्स किंवा कटआऊट/होर्डिंग्स/बॅनर्स/झेंडे इत्यादी आणि सार्वजनिक ठिकाणी जसे रेल्वे स्टेशन, बसस्टँड, विमानतळ, रेल्वेपूल, रस्ते, शासकीय बसेस, इलेक्ट्रीक/ टेलिफोन,खांब, नगरपालिका आणि स्थानिक स्वराज संस्थेच्या इमारती येथील अनधिकृत राजकीय जाहिराती निवडणूका जाहिर झाल्यापासून ४८ तासात काढून टाकण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही करण्यात यावी.

इ. **खाजगी संपत्तीचे विद्रुपीकरण :-** खाजगी संपत्तीवरील सर्व अनधिकृत राजकीय जाहिराती निवडणूका जाहिर झाल्यापासून ७२ तासांमध्ये काढून टाकण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही करण्यात यावी.

ii. **शासकीय वाहनांचा दुरुपयोग :-** निवडणूक जाहिर झाल्यापासून २४ तासांमध्ये राजकीय पक्ष, उमेदवार किंवा अन्य निवडणूकांचा प्रचार, प्रसार अथवा निवडणूकीसंबंधी कामकाजासाठी शासकीय वाहनाचा उपयोग करण्यासाठी संपूर्ण बंदी करण्याबाबत कार्यवाही करण्यात यावी.

iii. **सार्वजनिक निधीच्या खर्चावर जाहिरात :-** निवडणूक जाहिर झाल्यानंतर सार्वजनिक सार्वजनिक निधीच्या खर्चावर जाहिरात करण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या जाहिराती तात्काळ बंद करण्याबाबत सर्व संबंधितांना सूचना देण्यात याव्यात.

iv. **शासकीय संकेतस्थळावरील राजकीय कार्यकर्त्यांचे फोटो :-** निवडणूका जाहीर होताच शासकीय संकेतस्थळावरून राजकीय कार्यकर्त्यांचे फोटो तात्काळ काढून टाकण्याबाबत सर्व संबंधितांना सूचना देवून कार्यवाही करण्यात यावी.

v. **विकास/बांधकाम क्षेत्रातील गतीविधी :-** निवडणूक जाहिर झाल्यापासून ७२ तासांमध्ये आपल्या जिल्ह्यातील खालील बाबतीत आचारसंहितेच्या उल्लंघनासंदर्भातील तक्रारीच्या अनुषंगाने कोणत्याही तक्रारी मान्य करण्यासाठी यादी प्राप्त करून घेण्यात यावीत.

i. प्रत्यक्ष कामाची सुरुवात झालेल्या कामांची यादी.

ii. प्रत्यक्ष कामाची सुरुवात न झालेल्या कामांची यादी.

vi. **निवडणूक खर्च देखरेख आणि आदर्श आचारसंहितेचे अंमलबजावणी याबाबतची कार्यवाही :-** फ्लाइंग स्क्वॉड, FST, Video Team, दारु/ रोकड/प्रतिबंधीत औषधे यांची

सखोल तपासणी, राज्य उत्पादन शुल्क विभागांतर्गत अवैध औषधे/नशीले पदार्थांच्या वाहतुकीसंदर्भात फ्लाइंग स्कवॉड इत्यादी तात्काळ कार्यान्वित करण्यात यावेत.

vii. **तक्रार देखरेख यंत्रणा** :- निवडणूका जाहिर झाल्यापासून २४ तासांच्या आत मध्ये तक्रार यंत्रणा कार्यान्वित करण्यात यावीत.

viii. **IT Applications** :- निवडणूका जाहिर होताक्षणी अधिकृत संकेतस्थळांसह IT Applications आणि सोशल मिडिया तात्काळ कार्यान्वित करण्यात यावेत.

ix. **मतदार व राजकीय पक्षांच्या जागृती साठी माहिती चे प्रसारण करणे** :- निवडणूक विषयक प्रमुख घडामोडींची जाहिरात करण्यात यावीत. रेडिओ, टिव्ही, दुरचित्रवाणी, सिनेमागृहे, शासकीय वाहिन्या यांच्यावरून मतदार शिक्षण सामग्रीचे प्रसारण करण्यात यावेत.

x. **शैक्षणिक व खाजगी संस्थाकडून सक्रीय सहकार्य** :- निवडणूक विषयक माहिती सर्व सामान्य नागरिक व सर्व संबंधीतापर्यंत पोहचविण्यासाठी शैक्षणिक व खाजगी संस्थाकडून सक्रीय सहकार्य घेण्यात यावेत.

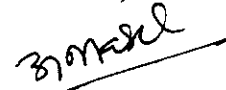
xi. **माध्यम केंद्र** :- मतदार, राजकीय पक्ष व सर्व संबंधितामध्ये EVM/VVPAT सह निवडणूक यंत्रणेबाबत जागृती निर्माण करण्यासाठी माध्यम केंद्राचा उपयोग करण्यात यावेत.

xii. **MCMC/DEMC** :- राजकीय जाहिरातींच्या प्रसारण पूर्व प्रमाणिकरण करण्यासाठी राजकीय पक्ष माध्यम प्रमाणिकरण व सनियंत्रण समिती कडे संपर्क करतील. त्यानुषंगाने आयोगाने दिलेल्या सूचनांचे काटेकोर पालन करण्यात यावे.

xiii. **नियंत्रण कक्ष** :- जिल्हा स्तरावर २४ X ७ कक्ष तात्काळ स्थापन करण्यात यावा व त्यासाठी पुरेशा प्रमाणात मनुष्यबळ आणि अन्य साहित्य उपलब्ध करून देण्यात यावे.

४. तरी भारत निवडणूक आयोगाने दिलेल्या सूचनांचे काटेकोर पालन करण्याबाबत कार्यवाही करण्यात यावी, ही विनंती.

आपला,

(अ.ना. वळवी)

उप सचिव व सह मुख्य निवडणूक अधिकारी
महाराष्ट्र राज्य

सोबत :- वरील प्रमाणे.

प्रत-

- १) उपजिल्हा निवडणूक अधिकारी (सर्व)
- २) निवडनस्ती

By Spl. Messenger/mail

ELECTION COMMISSION OF INDIA

NIRVACHAN SADAN, ASHOKA ROAD, NEW DELHI-110001

No. 437/6/1/ECI/INST/FUNCT/MCC/2019

Dated: 10th March, 2019

To

1. The Cabinet Secretary,
Government of India,
Rashtrapati Bhawan,
New Delhi.
2. The Chief Secretaries of all States and
Chief Secretaries/Administrators of Union Territories
3. The Chief Electoral Officers of
all States and Union Territories.

Subject: Immediate action to be taken for enforcement of Model Code of Conduct after announcement of General Elections to House of the People (Lok Sabha), 2019 and State Legislative Assemblies in the States of Andhra Pradesh, Arunachal Pradesh, Odisha and Sikkim and certain bye-elections - regarding.

Sir,

I am directed to state that the Election Commission has announced the schedule for holding General Election to House of the People (Lok Sabha), 2019 and State Legislative Assemblies in the States of Andhra Pradesh, Arunachal Pradesh, Odisha and Sikkim and certain bye-elections, operation of 'MODEL CODE OF CONDUCT' comes into effect with the announcement of elections by the Commission. In view of the general elections, the Commission has given following directions for effective enforcement of provisions of MCC:-

1. **Defacement of Property-** ECI instructions contained in letters, No. 437/6/INST/2015-CCS, dated 29th December, 2015, No. 437/6/INST/2012- CC&BE dated 18th January, 2012 and No. 3/7/2008 JS-II dated 7th October, 2008 , provide for prevention of defacement of property. The Commission has directed to ensure strict compliance of its instructions and to take time bound action as prescribed below-

- (a) **Defacement of Government property-** For this purpose a Government premise would include any Government office and the campus wherein the office building is situated. All wall writing, posters/papers or defacement in any other form, cutout/hoardings, banners, flags etc, on Government property shall be removed **within 24 hours** from the announcement of elections
- (b) **Defacement of public property and misuse of public space-** All unauthorized political advertisement, in the form of wall writing/posters/papers of defacement in any other form, cutout/hoardings, banners flags etc. at public property and in public space like railway station, Bus stands, Airports, railway Bridges, Roadways, Govt. Buses, Electric/Telephone poles , municipal/local bodies' buildings etc., shall be removed **within 48 hours** from the announcement of elections by the Commission.
- (c) **Defacement of private property-** All unauthorized political advertisement displayed at private property and subject to local law and court's directions, if any, shall be removed **within 72 hours** from the announcement of elections by the Commission.
2. **Misuse of official vehicle-** The ECI's Consolidated instructions contained in letter No. 464/INST/2014/EPS, dated 10th April 2014, among other things, provides that **there shall be a total ban on use of official vehicle by any political party, candidate or any other person connected with election (except officials performing any election related official duty) for campaigning, electioneering or election related travel during elections (subject to certain exception mentioned therein).** The expression official vehicle means and shall include , any vehicle used or capable of being used for the purpose of transport, whether propelled by mechanical power or otherwise and will include trucks, lorries, tempos, jeeps, cars, auto rickshaws, e-rickshaws, buses, belonging to Central Government, State Government/UT Administrations, public undertakings of Central/State Government, Join sector undertakings of Central/State Government, local bodies, municipal corporations, marketing boards, cooperative societies or any other body in which public funds , however small a portion of the total, are invested. **The CEOs/DEOs shall take necessary action for compliance of ECI instructions within 24 hours of the announcement of the elections.**
3. **Advertisement at the cost of public exchequer-** ECI instructions contained in letters, No. 437/6/1/2014-CC&BE, dated 5thMarch, 2014 provides that at the cost of public exchequer in the newspapers and other media and the misuse of official mass media during the election period for partisan coverage of political news and publicity regarding achievements

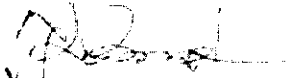
with a view to furthering the prospects of the party in power shall be scrupulously avoided. No advertisements shall be issued in electronic and print media highlighting the achievements of the Govt. at the cost of public exchequer. If any advertisement has already been released for telecast/broadcast or publication in the print media, it must be ensured that the telecast/broadcast of such ads on electronic media is stopped forthwith and that no such ad is published in any newspapers, magazines, etc., i.e. in print media, from the date of announcement and it should be immediately withdrawn. **The CEOs/DEOs has to take immediate action to remove/stop any advertisement , In the print/electronic media, showing the achievements of the Government soon after the announcement of elections.**

4. **Photograph of political functionary at official website-** ECI instruction contained in letter No. 437/6/INST/2014-CC&BE dated 20th March, 2014 provides that all references of Ministers, Politicians or political parties available on central/state Government's official website, shall be removed. The CEOs have to take immediate action to remove/hide the photographs of any political functionary from official websites of state department.
5. **Development/construction related activities- within 72 hours** of announcement of elections, the CEO/DEO shall obtain the following list of works for reference in case of validating any complaint on violation of MCC:
 - (i) List of work which has already been started on ground.
 - (ii) List of fresh work which has not started on ground.
6. **Activities for Expenditure Monitoring and enforcement of MCC-** Flying squad, FST, video team, intensive checking for liquor/Cash/Contra banned drugs, flying squads of excise department to check illicit trafficking of Drug/Narcotics to be immediately activated after announcement.
7. **Complaint Monitoring System-** The poll going states shall have a complaint redressal mechanism based on website and call center. The toll free number of call center is 1950. Complaints can be registered by making calls to the toll free call center numbers or on the web site. Complainants will also be informed of the action taken by SMS and by the call center. Complainants can also see the details of the action taken on their complaints. This system should be operational within 24 hours of the announcement . All complaint should be dealt with promptly and properly. The 24x7 control Room at the district level must be activated and sufficient deployment of manpower and other logistics be ensured in

particular, round the clock personnel should be deployed in the control room and their duty roaster must be issued to avoid any evasion or confusion.

8. **IT Application-** All IT applications including official website and social media shall **be operational with the announcement.**
9. **Dissemination of information for Awareness of Voters and political parties.** Publicity of major election activity would be given through CEO/DEO/RO. For this purpose, all necessary information shall be disseminated through radio, tv, cinema. Government channel to display voter education material.
10. **Active cooperation from Educational Institution and Civil Societies-** Cooperation can be sought from educational institution and civil societies for giving wide publicity to the election related information to the general public and other stakeholders.
11. **Media Centre-** Effort should be made for awareness among the voters, political parties and other stakeholder through media center about election system including use of EVM/VVPAT.
12. **MCMC/DEMC-** ECI instruction contained in letter no. 491/MCMC/2014/Communication dated 24th March, 2014 provides that all registered political parties will approach the Media Certification and Monitoring Committees (MCMC) at District and State level, as the case may be, for pre-certification of their political advertisements proposed to be issued on electronic media. The Commission has directed to ensure strict compliance of its instructions contained in above said letter.
13. **Control Room-** The 24x7 control room at district level must be activated immediately and sufficient deployment of manpower and other logistics be ensured by the DEO/CEO. A control room with complaint Monitoring Centre would also be set up at ECI Secretariat during the entire election process.

Yours faithfully

(NARENDRA N. BUTOLIA)
PRINCIPAL SECRETARY